

Załącznik do uchwały
Nr /2008 Rady Ministrów
z dnia 2008 r.

RZĄDOWY PROGRAM WYRÓWNYWANIA SZANS
EDUKACYJNYCH DZIECI I MŁODZIEŻY W 2008 r.

**„Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego
i organizacji pozarządowych”**

Wstęp

Założeniem rządowego programu wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2008 r. „Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych”, zwanego dalej „Programem”, jest stworzenie warunków do rozwoju systemu zajęć dla uczniów. Zajęcia tego rodzaju umożliwiają rozwijanie zainteresowań wykraczających poza podstawowy program realizowany w szkołach i placówkach oświatowych, rozwijają kompetencje kulturowe, przygotowują młodzież do świadomego planowania kariery i podjęcia roli zawodowej, wspierają rozwój ucznia przez świadczenie różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zaspokajają potrzeby aktywnego spędzania wolnego czasu oraz kształtują pozytywne postawy obywatelskie dzieci i młodzieży. Zajęcia takie są również szansą uzupełnienia wiedzy oraz zdobycia niezbędnych i kluczowych umiejętności, dlatego stanowią element wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, zwłaszcza ze środowisk defaworyzowanych.

Dodatkowo Program umożliwi realizację zajęć edukacyjno-wspierających dla dzieci w wieku przedszkolnym. Aktualnie wychowaniem przedszkolnym objętych jest ok. 44% dzieci w skali kraju. Są to jedne z najniższych wskaźników upowszechniania wychowania przedszkolnego wśród krajów OECD i UE. Kraje Unii Europejskiej przywiązują ogromną wagę do wspierania wczesnego rozwoju dzieci, w tym do upowszechniania edukacji przedszkolnej, realizowanej w różnych formach. Kraje unijne przyjmują wskaźnik 85% dzieci w populacji objętych wychowaniem przedszkolnym jako podstawowy wskaźnik osiągnięty w obecnym okresie programowania.

W Polsce zadanie upowszechniania edukacji małych dzieci, w tym zapewnienie wszystkim dzieciom 5-letnim prawa do bezpłatnej edukacji przedszkolnej stanowi jedno z głównych zamierzeń resortu edukacji, planowanych na lata 2009–2011. W tym okresie planowane jest szybkie i znaczące podniesienie wskaźnika dzieci objętych edukacją przedszkolną – do 70% w skali kraju.

Nowelizacja *ustawy o systemie oświaty* z 7 września 2007 r. miała stanowić formę pomocy ze strony państwa, dla beneficjentów projektu finansowanego ze środków EFS „Alternatywne formy wychowywania przedszkolnego”. Niewykonalny stał się jednak wymóg, aby do 30 września 2007 r. alternatywne formy mogły zarejestrować się w gminach i podać liczbę dzieci przewidywaną do opieki, aby otrzymać dotację od 2008 roku. Inne formy wychowania przedszkolnego zostały dopisane do ustawy o systemie oświaty w październiku 2007 roku. Nie zostały również zaproponowane żadne przepisy przejściowe i zabezpieczające finansowo istniejące Małe Przedszkola, w okresie, kiedy skończy się finansowanie z EFS a nie obejmie ich jeszcze dotacja z gmin. Program ma zatem umożliwić kontynuację i wzmocnienie m.in. tego zadania.

Program jest zgodny z założeniami reformy programowej systemu edukacji, stworzenia przyjaźnie wymagającej polskiej szkoły, dającej wszystkim dzieciom równe szanse dostępu do edukacji, wspierającej rozwój dziecka w wieku przedszkolnym, przygotowującej dzieci sześciolatnie do podjęcia nauki, zapewniającej uczniom poczucie bezpieczeństwa, sprzyjającej rozwojowi ich indywidualnych zainteresowań, promującej i wspierającej naukę języków obcych, uprawianie sportu i prowadzenie aktywnego trybu życia.

Podstawowym założeniem Programu jest dofinansowanie ze środków budżetu państwa działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje, o których mowa w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego

i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873, z późn. zm.²⁾) tj. organizacje pozarządowe, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, których cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego, zwane dalej „organizacjami”. Program przewiduje zaangażowanie w pomoc edukacyjną dla uczniów zarówno środków jednostek samorządu terytorialnego i środków organizacji, jak i środków pochodzących z budżetu państwa.

Wsparcie w ramach Programu jest komplementarne z innymi działaniami współfinansowanymi ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach).

Program ma na celu nie tylko wsparcie edukacyjne uczniów, ale również przeciwdziałanie bezradności i bierności społecznej oraz kształtowanie aktywnych postaw obywatelskich. Państwo dostrzega pilną potrzebę wspierania edukacji pozalekcyjnej i pozaszkolnej dzieci i młodzieży. Przewidziane w Programie rozwiązania zapewnią wykorzystanie środków wyłącznie na realizację potrzeb edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych uczniów.

I. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU

Podstawę prawną Programu stanowi art. 90u ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zgodnie z którym, Rada Ministrów może przyjąć rządowy program albo programy mające na celu wspieranie powstawania i realizacji regionalnych lub lokalnych programów, mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, tworzonych przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje.

II. CELE PROGRAMU

Program służy rozszerzeniu podstawowej oferty edukacyjnej i wychowawczej szkół i placówek kierowanej do uczniów. W 2008 r., zgodnie z założeniami reformy programowej, priorytetem będą następujące cele:

- 1) zwiększenie liczby zajęć edukacyjno-wspomagających dla dzieci w wieku przedszkolnym, w tym realizowanych w innych formach wychowania przedszkolnego;
- 2) wzmocnienie funkcji wychowawczej i opiekuńczej szkoły, rodziny oraz środowiska lokalnego skierowanej do dzieci realizujących roczne przygotowanie przedszkolne oraz uczących się w klasach I-III szkoły podstawowej i ogólnokształcącej szkoły muzycznej I stopnia;
- 3) opracowanie i wdrożenie regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans edukacyjnych skoncentrowanych na podwyższaniu jakości funkcjonowania

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 116, poz. 1203 i Nr 210, poz. 2135, z 2005 r. Nr 155, poz. 1298, Nr 169, poz. 1420, Nr 175, poz. 1462 i Nr 249, poz. 2104 oraz z 2006 r. Nr 94, poz. 651.

- systemu oświaty przez wprowadzenie rozwiązań zwiększających efektywność kształcenia i wychowania;
- 4) wyrównywanie szans edukacyjnych, kulturowych i społecznych uczniów niepełnosprawnych.

III. BENEFICJENCI PROGRAMU

Beneficjenci pośredni Programu: jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje, które w okresie realizowania Programu zdecydują się na wdrożenie regionalnych lub lokalnych programów służących zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych uczniów.

Beneficjenci końcowi Programu (osoby bezpośrednio korzystające z pomocy): dzieci w wieku przedszkolnym, uczniowie szkół wymienionych w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty oraz w § 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 29 grudnia 2004 r. w sprawie typów szkół artystycznych publicznych i niepublicznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 6, poz. 42), ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży: pochodzących z rodzin o niskich dochodach, z problemami wychowawczymi, wykazujących problemy w nauce, zagrożonych przerwaniem realizacji obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki oraz ukończeniem edukacji na niższym poziomie kształcenia, niepełnosprawnych, pochodzących z terenów wiejskich.

IV. SPOSÓB REALIZACJI i FINANSOWANIA PROGRAMU

Organem koordynującym Program jest Minister Edukacji Narodowej.

Koordynatorem Programu na szczeblu wojewódzkim jest wojewoda, realizujący zadanie przez kuratora oświaty.

Program będzie finansowany ze środków budżetu państwa oraz środków własnych jednostek samorządu terytorialnego i organizacji.

Na realizację Programu przeznaczona jest 50.000 tys. zł z budżetu państwa na 2008 rok, ze środków zaplanowanych w rezerwie celowej Nr 35 „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego”. Zakłada się, że jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje zaangażują środki własne. Za środki własne uważany będzie wkład finansowy, a także wkład osobowy oraz wkład rzeczowy. Do każdych 30 gr przeznaczonych ze środków własnych przez jednostkę samorządu terytorialnego lub organizację na realizację przyjętego programu dokładane będzie 70 gr z budżetu państwa.

W skali województwa, co najmniej 15% przyznanych środków przeznaczonych będzie na programy, które obejmują uczniów niepełnosprawnych.

Realizatorzy Programu mają prawo do przeznaczenia do 50% otrzymanej dotacji na zakup niezbędnego do realizacji Programu wyposażenia, które będzie wykorzystywane w kolejnych latach na prowadzenie działań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci. W ramach omawianych środków nie mogą być finansowane zakupy środków trwałych oraz działania o charakterze inwestycyjnym.

Minister Edukacji Narodowej przedstawi propozycję podziału środków na poszczególne województwa (proporcjonalnie do liczby uczniów w danym województwie) i przekaże ją Ministrowi Finansów oraz wojewodom *do dnia 17 września 2008 r.*

Po przyjęciu Programu przez Radę Ministrów wojewodowie ogłoszą konkursy na programy uwzględniające założenia niniejszego Programu. Projektodawcami i realizatorami programów mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje.

Wojewodowie określą terminy składania wniosków oraz terminy ogłoszenia wyników konkursów na programy. Listę realizatorów programów wojewodowie przekazują do wiadomości Ministerstwa Edukacji Narodowej i właściwych marszałków województw.

Jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje złożą przygotowane programy do wojewodów.

Wojewodowie nie później niż *do dnia 8 października 2008 r.* przekażą Ministrowi Edukacji Narodowej informację o wysokości niezbędnych środków na realizację programów oraz wystąpią do Ministra Finansów o uruchomienie środków w wysokości, w jakiej planowane jest udzielenie dofinansowania, uwzględniając limit środków dla województwa przedstawiony przez Ministra Edukacji Narodowej.

Wojewodowie, *do dnia 15 listopada 2008 r.* przekażą Ministrowi Edukacji Narodowej informację na temat wysokości środków zaangażowanych w realizację programu w 2008 r.

Zasady przyznawania środków oraz ich rozliczania przez realizatorów programu określają wojewodowie.

Realizatorzy programów do wniosków o dofinansowanie programów dołączają oświadczenie zawierające informację, że dane projekty nie są dofinansowane z innych środków publicznych, w tym ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej. Po przyznaniu dotacji i przed przystąpieniem do realizacji programów, realizatorzy potwierdzają pisemnym oświadczeniem, że zadanie nie jest dofinansowane z innych środków publicznych, w tym ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Realizator programu sporządzi sprawozdanie merytoryczne i finansowe z jego realizacji i przekaże je wojewodzie.

Wojewodowie przekażą Ministrowi Edukacji Narodowej zbiorczą informację merytoryczną i finansową o zrealizowanych programach na formularzu przekazanym wojewodom po zakończeniu Programu, uwzględniającym m.in.:

- 1) liczbę uczniów uczęszczających do poszczególnych typów szkół, którym przyznano pomoc;
- 2) formy przyznanej pomocy.

V. PODMIOTY REALIZUJĄCE PROGRAM

W realizacji Programu uczestniczą:

- 1) na poziomie administracji rządowej - Minister Edukacji Narodowej;
- 2) na poziomie administracji rządowej w województwie:

- a) wojewoda,
 - b) kurator oświaty;
- 3) na poziomie jednostek samorządu terytorialnego:
- a) urzędy gmin, starostwa powiatowe, urzędy marszałkowskie,
 - b) szkoły, placówki wychowania pozaszkolnego,
 - c) organizacje pozarządowe,
 - d) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
 - e) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, których cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego.

VI. KOSZTY REALIZACJI PROGRAMU

Na realizację Programu przeznaczona jest w budżecie państwa na 2008 r. kwota 50.000 tys. zł.

VII. ZAKRES ŚRODKÓW WŁASNYCH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO I ORGANIZACJI UCZESTNICZĄCYCH W PROGRAMIE ORAZ KWALIFIKOWALNOŚĆ KOSZTÓW

Przez środki własne rozumie się wkład finansowy, wkład osobowy oraz wkład rzeczowy.

Do wkładu osobowego bezpośrednio związanego z realizacją zadań Programu zalicza się pracę wolontariuszy przeliczoną według stawki odpowiadającej rynkowej cenie, którą należałoby zapłacić zatrudnionej osobie. Praca wolontariusza może zostać wliczona jako środki własne, jeżeli:

- 1) wolontariusz jest świadomy charakteru swojego udziału w realizacji programu (tzn. swojego nieodpłatnego udziału);
- 2) wolontariusz nie jest beneficjentem końcowym programu;
- 3) zdefiniowany został rodzaj pracy wykonywanej przez wolontariusza.

Za wkład osobowy uważa się również wydatki bezpośrednio związane z realizacją Programu ponoszone na:

- 1) wynagrodzenia osób realizujących zadania Programu, wraz z obowiązującymi składkami na ubezpieczenia społeczne;
- 2) delegacje osób realizujących projekt;
- 3) obsługę administracyjną Programu.

Za wkład rzeczowy bezpośrednio związany z Programem uważa się:

- 1) sprzęt biurowy (w tym koszty amortyzacji i wynajmu) używany wyłącznie do realizacji zadań Programu (jeśli sprzęt używany jest także do innych zadań należy wskazać odpowiednią proporcję użycia);

- 2) udostępnienie pomieszczeń i obiektów, w których będzie realizowany Program (pomieszczenia szkolne, sale, świetlice, obiekty sportowe, itp.) proporcjonalnie do czasu korzystania i wykorzystywanej powierzchni;
- 3) udostępnienie środków transportu rozliczonych według rzeczywistego wykorzystania na realizację zadań Programu (koszt paliwa, wynagrodzenie kierowcy, amortyzacja pojazdu);
- 4) sprzęt niezbędny do realizacji zadań Programu (np. sprzęt sportowy, sprzęt audiowizualny, książki, sprzęt muzyczny, przybory malarskie).

Za koszty kwalifikowane obsługi Programu, z wyłączeniem zakupu środków trwałych, uważa się w szczególności koszty: materiałów biurowych, amortyzacji sprzętu, tuszu, tonera do drukarki, kserokopii, korespondencji, rachunków telefonicznych, usług poligraficznych (np. przygotowanie materiałów informacyjnych), transportu (benzyna, bilety), koszty związane ze świadczeniem usług księgowych na rzecz realizatora programu, koszty związane z prowadzeniem dokumentacji programu, koszty poniesione na działania promocyjne i informacyjne, które są niezbędne dla prawidłowej realizacji Programu.

Przy ocenie przeliczenia środków własnych oraz kosztów kwalifikowanych obsługi Programu należy zwrócić uwagę czy:

- 1) są niezbędne do realizacji projektu;
- 2) zostały zaplanowane w kosztorysie Programu;
- 3) zostały faktycznie poniesione, wykazane w dokumentacji finansowej beneficjenta Programu, poparte stosownymi dokumentami;
- 4) spełniają wymogi efektywnego zarządzania finansami.

VIII. FORMY UDZIELANIA POMOCY EDUKACYJNEJ UCZNIOM

Pomoc o charakterze edukacyjnym powinna być udzielana dzieciom i młodzieży w formie:

- 1) zajęć rozwijających zainteresowania, zamiłowania i uzdolnienia;
- 2) zajęć rozwijających wiedzę i umiejętności, w tym zajęć o charakterze artystycznym i kulturowym;
- 3) zajęć sportowych pozalekcyjnych i pozaszkolnych;
- 4) zajęć o charakterze edukacyjno-wspomagającym dla dzieci w wieku przedszkolnym;
- 5) zajęć o charakterze psychologiczno-pedagogicznym wspierających rozwój ucznia;
- 6) zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
- 7) zajęć kształtujących postawy przedsiębiorczości, podejmowania aktywności edukacyjnej i zawodowej oraz zajęć rozwijających kompetencje kluczowe (ze szczególnym uwzględnieniem technologii informacji i telekomunikacji, języków obcych, nauk przyrodniczo-matematycznych).

Program nie przewiduje udzielania uczniom pomocy materialnej w formie stypendiów.

Realizatorzy programów ogłaszają zakres świadczeń edukacyjnych przyjętych do realizacji i dostępnych dla beneficjenta końcowego.

IX. WARUNKI PRYZNAWANIA DOTACJI NA REALIZACJĘ PROGRAMÓW

Projektodawcami i realizatorami programów mogą być jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje.

Dotacje na realizację programów przyznaje wojewoda, który dokonuje formalnej i merytorycznej oceny wniosków o dofinansowanie programów złożonych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje, uwzględniając regionalne i lokalne potrzeby edukacyjne oraz jakość programu.

Złożone wnioski o dofinansowanie programów ocenia wojewoda, z pomocą powołanego do tego celu zespołu, uwzględniając w szczególności:

- 1) spełnienie wszystkich wymagań formalnych określonych we wzorze;
- 2) merytoryczną jakość programu, w tym jego zasięg i przewidywaną skuteczność;
- 3) zgodność programu z regionalną lub lokalną polityką edukacyjną;
- 4) celowość programu, w tym możliwość rozwiązania lub złagodzenia istniejących problemów edukacyjnych oraz wykorzystania potencjału lokalnego lub regionalnego;
- 5) zasadność zaplanowanych kosztów;
- 6) trwałość programu oraz możliwość jego realizacji po zakończeniu dofinansowania;
- 7) wysokość kosztów obsługi;
- 8) możliwość realizacji programu zgodnie z przedstawionym harmonogramem.

W celu uniknięcia podwójnego finansowania, wnioskodawca do wniosku dołącza oświadczenie, że zadanie nie jest dofinansowane z innych środków publicznych, w tym ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej.

Dotacja nie może być przeznaczona na inny cel, niż zakłada Program. Realizatorzy programów mogą przeznaczyć nie więcej niż 5% wszystkich środków przewidzianych na realizację programu na jego obsługę.

Dotacja niewykorzystana, wykorzystana niezgodnie z przeznaczeniem, pobrana nienależnie lub w nadmiernej wysokości podlega zwrotowi do budżetu państwa na zasadach określonych w ustawie z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz. U. Nr 249, poz. 2104, z późn. zm.³⁾).

X. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU

Lp.	Zadanie	Termin realizacji
1.	Przekazanie przez Ministra Edukacji Narodowej, do Ministra Finansów oraz do wojewodów, wniosku z propozycją podziału środków pomiędzy poszczególnych wojewodów (limit środków dla danego województwa).	do 17 września 2008 r.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 169, poz. 1420, z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 104, poz. 708, Nr 170, poz. 1217 i 1218, Nr 187, poz. 1381 i Nr 249, poz. 1832 oraz z 2007 r. Nr 82, poz. 560, Nr 88, poz. 587, Nr 115, poz. 791 i Nr 140, poz. 984.

2.	Przekazanie przez wojewodów do Ministra Edukacji Narodowej informacji o wysokości niezbędnych środków oraz wystąpienie wojewodów do Ministra Finansów z wnioskiem o zwiększenie planu wydatków części budżetowej.	do 8 października 2008 r.
3.	Przekazanie przez wojewodów do Ministra Edukacji Narodowej informacji na temat wysokości środków zaangażowanych w realizację Programu w 2008 r.	do 15 listopada 2008 r.
4.	Przekazanie przez wojewodów do Ministra Edukacji Narodowej sprawozdania merytorycznego i finansowego z realizacji Programu w 2008 r.	do 15 lutego 2009 r.
5.	Opracowanie przez Ministra Edukacji Narodowej podsumowania Programu za rok 2008.	do 28 lutego 2009 r.

XI. DZIAŁANIA LEGISLACYJNE

Niezbędne będzie wydanie, zgodnie z upoważnieniem ustawowym zawartym w art. 90u ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie szczegółowych warunków dofinansowania regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2008 r., warunków, jakie muszą spełniać te programy, podmiotów dokonujących oceny programów oraz sposobu i trybu wyboru programów, którym zostanie udzielone dofinansowanie.